

18 marca 2026 r.

**Stanowisko Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego
w sprawie zasadności zmian prawnych w związku z wyrokiem Europejskiego
Trybunału Praw Człowieka w sprawie A.W. p. Polsce, skarga nr 1307/21**

I. Wyrok ETPC oraz stanowisko Prokuratury Krajowej

W piśmie z 6 listopada 2025 r. Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich (DSRiN) Ministerstwa Sprawiedliwości (MS) zwrócił się do Przewodniczącej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego (KKPR) o dokonanie analizy wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) wydanego 7 października 2025 r. w sprawie A.W. p. Polsce, skarga nr 1307/21 w związku ze stwierdzonymi przez ETPC nieprawidłowościami w zakresie postępowań zmierzających do ustalenia pochodzenia dziecka.

Wyrok z 7 października 2025 r. (A.W. p. Polsce) został wydany w sprawie ze skargi mężczyzny, który pozostawał w związku nieformalnym z zamężną kobietą. W czasie tego związku urodziła ona dwoje dzieci. Zgodnie z art. 62 § 1 KRO, zastosowanie znalazło domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki. Skarżący zamieszkiwał z dziećmi i ich matką. Nawiązał z nimi silną więź emocjonalną. Po zakończeniu związku z matką dzieci, kontakt skarżącego z dziećmi uległ znacznemu ograniczeniu, a po pewnym czasie, gdy matka zamieszkała ze swoim mężem, kontakt ten całkowicie ustał. Skarżący nie mógł samodzielnie doprowadzić do ustalenia swojego ojcostwa, albowiem mężczyzna, który twierdzi, że jest ojcem dziecka, nie ma legitymacji do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Skarżący zwrócił się do prokuratora o wytoczenie powództwa o zaprzeczenie ojcostwa (art. 86 KRO). Prokurator wytoczył to powództwo po upływie ponad 2 lat od złożenia wniosku przez skarżącego.

Postępowanie o zaprzeczenie ojcostwa przez prawie 6 lat było w istocie zawieszone w związku z wyznaczaniem kuratora do reprezentowania małoletnich dzieci w postępowaniu o zaprzeczenie ojcostwa. Następnie w toku postępowania dzieci osiągnęły pełnoletność. ETPC wskazał, że postępowanie o zaprzeczenie ojcostwa, wszczęte przez prokuratora 4 stycznia 2013 r., było jeszcze w toku w pierwszej instancji w chwili orzekania przez ETPC, tj. 7 października 2025 r., ETPC zauważył, że „sąd krajowy potrzebował

ponad dziesięciu lat, aby przesłuchać pierwszego świadka”, a „w pierwszej instancji nie podjęto żadnej decyzji co do istoty sprawy, dopóki obydwójce dzieci nie osiągnęły pełnoletności” (pkt 118 wyroku). Ponadto sąd nie uwzględnił wniosku skarżącego o umożliwienie mu udziału w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa, tj. przystąpienie do niej po stronie prokuratora (interwencja uboczna). Skarżący nie miał możliwości wniesienia środka zaskarżenia od tego rozstrzygnięcia (pkt 22 wyroku).

ETPC wskazał, że jednocześnie nie były realizowane ustalone prawomocnym postanowieniem kontakty skarżącego z dziećmi. Wykonania tego postanowienia odmawiała matka i mąż matki (pkt 35-45 wyroku). Wydane zostało postanowienie o zagrożeniu nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej, lecz następnie postępowanie w przedmiocie nakazania zapłaty tych sum zostało umorzone w wyniku osiągnięcia przez oboje dzieci pełnoletności (pkt 46-62 wyroku). W praktyce nieskuteczna okazała się też możliwość wniesienia skargi na przewlekłość tego drugiego postępowania. Sąd rozpoznający skargę stwierdził, że nie można winić sądu orzekającego za utrudnianie postępowania przez strony, jeżeli ten podjął „skuteczne działania dyscyplinarne i naprawcze” (stanowisko przywołane w pkt 65 wyroku ETPC).

W konsekwencji ETPC orzekł, że w sprawie skarżącego doszło do naruszenia art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC) i zasądził na jego rzecz kwotę 20.000 EUR tytułem zadośćuczynienia.

Pismem z 10 lutego 2026 r.¹, w odpowiedzi na pismo z DSRiN z 29 stycznia 2026 r., dotyczące wspomnianego wyroku ETPC oraz postępowania przed prokuratorem w sprawach dotyczących stanu cywilnego, Prokuratura Krajowa stwierdziła, że „[w] prokuraturze nie ma odrębnych wytycznych czy też metodyki dotyczących działalności pozakarnej, natomiast przygotowanie do tej części pracy prokuratora następuje już w toku aplikacji prokuratorskiej (...)”. Wskazano, że w związku z legitymacją prokuratora przewidzianą w art. 86 zd. 1 KRO podstawa prawna „prowadzenia czynności wyjaśniających to art. 69 ust. 1 i 2 Ustawy o prokuraturze (...) oraz art. 77 § 3, art. 82, art. 83 i art. 86 KPC, przy czym na względzie należy mieć również treść § 354 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury”. Wyjaśniono, że „[p]rzepisy te przewidują możliwość odebrania wyjaśnień od stron (osób zainteresowanych), przesłuchania świadków oraz gromadzenia dokumentów

¹ Znak sprawy 1001-4.Ko.97/2026.

uprawdopodobniających istnienie w szczególności przesłanek materialnoprawnych wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa”. W piśmie Prokuratury Krajowej podniesiono również, że „postępowanie wyjaśniające pozakarne to postępowanie wewnętrzne prokuratora. (...) Jeżeli nie ma podstaw do wytoczenia powództwa lub skierowania wniosku, np. jest to sprzeczne z dobrem dziecka, prokurator informuje o tym na piśmie zainteresowanego”.

II. Standard konwencyjny i konstytucyjny

W wyroku z 7 października 2025 r. ETPC nie stwierdził, że dla poszanowania EKPC w prawie polskim konieczne jest przyznanie mężczyźnie, który twierdzi, że jest biologicznym ojcem dziecka („potencjalny ojciec”), legitymacji czynnej do zainicjowania postępowania o zaprzeczenie ojcostwa. ETPC zauważył, że „już wcześniej orzekł, iż takie uprawnienia dyskrecyjne w zakresie ustalania ojcostwa, przewidziane w polskim Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, nie są same w sobie niezgodne z gwarancjami zawartymi w art. 8 EKPC (zob. Różański p. Polsce, nr 55339/00, § 75, 18 maja 2006 r.)” (pkt 107 wyroku). ETPC wziął pod uwagę, że z powództwem takim na wniosek zainteresowanego wystąpić może prokurator. ETPC przywołał ugruntowaną linię orzecniczą, zgodnie z którą w sprawach o prawa stanu władze krajowe mają pewną swobodę decyzyjną co do odpowiedniego wyważenia interesów dziecka oraz potencjalnego biologicznego ojca. Postępowanie to powinno jednak zapewniać wystarczające gwarancje proceduralne dla „potencjalnego ojca” (pkt 107 wyroku). W konsekwencji ETPC uznał, że w kontekście naruszenia art. 8 EKPC zasadniczą kwestią w sprawie A.W. p. Polsce nie było to, że skarżący musiał zwrócić się do prokuratora o wszczęcie postępowania o zaprzeczenie ojcostwa (albowiem ostatecznie prokurator uwzględnił jego wniosek), lecz kwestie: „(i) odmowy umożliwienia skarżącemu dostępu do tego postępowania w jakikolwiek sposób oraz (ii) sposobu, w jaki prowadzono postępowanie wszczęte na wniosek skarżącego (w szczególności w odniesieniu do jego czasu trwania)” (pkt 108 wyroku).

Problematyka ustalania pochodzenia dziecka była przedmiotem licznych wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego (TK), które już kilkakrotnie skutkowały istotnymi zmianami prawnymi. Analiza tych wyroków obrazuje ewolucję linii orzecniczej w kierunku podkreślania obowiązku ustawodawcy co do ukształtowania środków prawnych

umożliwiających realizację konstytucyjnego prawa do poznania i prawnego uznania własnej tożsamości biologicznej (wyrok TK z 16 maja 2018 r., sygn. SK 18/17).

W wyroku z 28 kwietnia 2003 r., sygn. K 18/02, TK orzekł, że ówczesny art. 84 KRO, „jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz art. 72 ust. 1 zd. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim wyłącza prawo mężczyzny będącego biologicznym ojcem dziecka do dochodzenia ustalenia ojcostwa”. TK wyjaśnił, że „analiza mechanizmów filiacyjnych, na których tradycyjnie opierają się stosunki rodzinne wyraża w sposób dość oczywisty tendencję do tego, aby relacje prawne na linii rodzice i dziecko odpowiadały rzeczywistości biologicznej. Zasada dobra dziecka wyrażająca prymat więzi opartych na rzeczywistym pochodzeniu biologicznym wyraża więc jedynie dominującą tendencję, co nie wyklucza, że w pewnych warunkach i okolicznościach dobro dziecka nie będzie wymagało odwołania się do innych przesłanek kształtowania relacji rodzinnych, w ramach których to właśnie interes dziecka przeważa nad interesem rodziców biologicznych i będzie wymagał ochrony stosunków rodzinnych opartych na istnieniu innego typu więzi niż więź biologiczna (przysposobienie, rodzina zastępcza, ale także ustabilizowane relacje rodzinne, ustalone niezgodnie z prawdą biologiczną, które nie mogą być już prawnie podważone). Wynika to z takiego pojmowania dobra dziecka, które akcentuje przede wszystkim interes małoletniego związany z zapewnieniem odpowiednich warunków wychowania i rozwoju. Prawa rodziców biologicznych nie podlegają bezwzględnej ochronie konstytucyjnej. Zdaniem Trybunału wartością, która wymusza i określa wyraźne granice tej ochrony, jest dobro dziecka. (...) Prawidłowe ustalenie stanu cywilnego ma zasadnicze znaczenie zarówno dla ochrony jego interesów niemajątkowych (prawo do własnej tożsamości biologicznej, istnienie więzi osobistej z rodzicem naturalnym i jego rodziną), jak i majątkowych (alimentacja, dziedziczenie)”. Ta linia orzecznicza została potwierdzona i rozwinięta w kolejnych wyrokach TK (w tym podsumowana w wyroku TK z 16 maja 2018 r., sygn. SK 18/17).

W wyroku z 17 kwietnia 2007 r., sygn. SK 20/05, TK orzekł, że ówczesny art. 81 KRO „w zakresie, w jakim wyłącza prawo mężczyzny, który wyraża przekonanie o swym biologicznym ojcostwie, do dochodzenia unieważnienia uznania dziecka przez innego mężczyznę, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz z art. 72 ust. 1 zdanie pierwsze w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. TK wyjaśnił, że „regulacje konstytucyjne nie przesądzają bezpośrednio o formach i mechanizmach filiacji

dziecka pozamałżeńskiego, pozostawiając tę kwestię ukształtowaniu przez ustawodawcę zwykłego. Konstytucja nie daje też podstaw do wartościowania poszczególnych sposobów ustalenia pochodzenia dziecka pozamałżeńskiego”. TK wskazał, że „proponowane przez skarżącego wnioskowanie z rodzaju *a fortiori*, iż przyznanie biologicznemu ojcu prawa do dochodzenia przed sądem ustalenia swojego ojcostwa, pociąga (powinno pociągać) za sobą przyznanie, że biologiczny ojciec ma również prawo żądać unieważnienia uznania swojego dziecka przez innego mężczyznę, zawiera istotny błąd. Obu prawom brakuje bowiem wspólnego uzasadnienia aksjologicznego. Pierwsze z nich prowadzi bowiem do ustalenia stanu cywilnego dziecka, który raz ustalony ze względu na dobro dziecka nie powinien ulegać zmianom. Natomiast przyznanie ojcu biologicznemu, a właściwie mężczyźnie, który twierdzi, że jest biologicznym ojcem dziecka, prawa do żądania unieważnienia uznania prowadziłoby do podważenia ukształtowanego stanu cywilnego dziecka i wynikających z niego więzi rodzinnych, zwłaszcza, że samo unieważnienie uznania nie pociągałoby za sobą w sposób konieczny żadnych czynności zmierzających do ustalenia nowego w miejsce podważonego stanu cywilnego dziecka”.

Następnie w wyroku z 16 lipca 2007 r., sygn. SK 61/06, TK uznał, że „z Konstytucji można wyprowadzić prawo do ochrony rodzicielstwa. Prawo to przysługuje nie tylko rodzicom pozostającym w małżeństwie, ale także rodzicom dzieci pozamałżeńskich. Pierwszym warunkiem zapewnienia prawnej ochrony rodzicielstwa jest ustalenie faktu rodzicielstwa. Prawna ochrona rodzicielstwa zakłada zatem w pierwszej kolejności prawo rodziców do ustalenia ich rodzicielstwa, zgodnie ze stanem rzeczywistym”. TK stwierdził, że „[o]chrona rodzicielstwa obejmuje m.in. prawo mężczyzny do ustalenia pochodzenia swojego dziecka pozamałżeńskiego, przy czym konkretyzacja tego prawa należy do ustawodawcy, który ma w tym zakresie szeroki zakres swobody”.

Z kolei w wyroku TK z 26 listopada 2013 r., sygn. P 33/12, wskazano m.in., że „prawo do ochrony rodzicielstwa (w tym prawo rodziców do ustalenia ich rodzicielstwa zgodnie ze stanem rzeczywistym) obejmuje także aspekt negatywny, tj. możliwość zakwestionowania istnienia więzów pokrewieństwa między osobami. W kontekście powyższego prawa element ten ma znaczenie nie tylko samoistne, lecz często również związane z tym, że uprzednie zaprzeczenie macierzyństwa lub ojcostwa warunkuje ustalenie macierzyństwa innej kobiety niż wpisana jako matka w akcie urodzenia lub ustalenie ojcostwa innego mężczyzny niż mąż matki dziecka urodzonego w czasie trwania

małżeństwa (...)). TK stwierdził, że „instytucja zaprzeczenia ojcostwa (realizująca dążenie do ustalenia rodzicielstwa zgodnie z rzeczywistym, biologicznym pochodzeniem) odpowiada generalnemu postulatowi zgodności stanu cywilnego z tzw. prawdą biologiczną i tym samym respektuje jedno z podstawowych praw człowieka, jakim jest prawo do znajomości własnego pochodzenia”. Ponadto TK wskazał, że „niebezpieczeństwo związane z dopuszczeniem zaprzeczenia ojcostwa po śmierci dziecka, polegające na nieustaleniu stanu cywilnego zmarłego (...), nie stanowi realnej przeszkody uznania niekonstytucyjności zakwestionowanych w niniejszej sprawie przepisów. Może być ono bowiem wyeliminowane przez ustawowe uwarunkowanie skutecznego zaprzeczenia ojcostwa jednoczesnym ustaleniem ojcostwa innego mężczyzny”.

Natomiast w wyroku z 16 maja 2018 r., sygn. SK 18/17 TK podkreślił, że „[n]a ustawodawcy ciąży pozytywny obowiązek ukształtowania środków prawnych umożliwiających realizację konstytucyjnego prawa do poznania i prawnego uznania własnej tożsamości biologicznej. Ponieważ prawo to nie ma charakteru absolutnego, ustawodawca może przewidzieć pewne ograniczenia możliwości prawnego ustalenia swoich korzeni, jeśli ograniczenia takie okazałyby się konieczne z uwagi na potrzebę ochrony innych wartości konstytucyjnych (zob. art. 31 ust. 3 Konstytucji)”. TK uznał, że „wynikającego z art. 70 § 1 KRO ograniczenia prawa dziecka do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki nie rekompensuje - nieograniczona żadnym terminem - kompetencja prokuratora w zakresie wytoczenia takiego powództwa na mocy art. 86 KRO”. TK zauważył, że „decyzja o wytoczeniu powództwa przez prokuratora zależy wyłącznie od dokonanej przez niego samodzielnie oceny przesłanek alternatywnych, jakimi są „dobro dziecka” i „ochrona interesu społecznego”. Organ ten nie jest w żaden sposób związany stanowiskiem osoby występującej z inicjatywą podjęcia przez niego działań. (...) już sama konieczność ujawniania prokuratorowi faktów z życia rodzinnego, które miałyby świadczyć o pochodzeniu od mężczyzny innego niż mąż matki, wiąże się z ingerencją władzy publicznej w sferę życia prywatnego i rodzinnego”.

III. Rekomendowane zmiany prawne

Z art. 8 EKPC, jak i z Konstytucji RP (art. 47, art. 72) wynika, że „potencjalny ojciec” dziecka powinien mieć co najmniej dostęp do odpowiedniej procedury, pozwalającej na rzetelną ocenę, czy zainicjowane powinno zostać postępowanie sądowe o

zaprzeczenie ojcostwa, którego przeprowadzenie jest warunkiem późniejszego uznania lub ustalenia jego ojcostwa. W wyroku z 7 października 2025 r. ETPC podkreślił, że w takim postępowaniu powinny być przewidziane wystarczające gwarancje proceduralne dla „potencjalnego ojca” i „ważne jest, aby odpowiedni proces decyzyjny był sprawiedliwy” oraz zapewniał należyte poszanowanie interesów chronionych przez art. 8 EKPC (pkt 110 wyroku). Zarazem ETPC zaznaczył, że „gdy decyzja, która ma zostać podjęta, wchodzi w zakres uprawnień dyskrecjonalnych właściwych organów, udział osoby, której interesy są zagrożone, nie może z oczywistych względów wiązać się z takimi samymi gwarancjami proceduralnymi, jak te mające zastosowanie w postępowaniu sądowym (zob. Róžański, op. cit., § 76)” (pkt 117 wyroku). W wyroku wydanym 18 maja 2006 r. w sprawie *Róžański p. Polsce* (skarga nr 55339/00), na tle ocenianego wówczas stanu prawa polskiego, w tym charakteru postępowania przed prokuratorem, ETPC stwierdził, że „nie zostało przedstawione ani potwierdzone przez Rząd, że prawo krajowe obowiązujące w tamtym okresie zawierało jakiegokolwiek wskazówki, w jaki sposób ta władza dyskrecjonalna, powierzona władzom, powinna być wykonywana” (pkt 75 i 79 wyroku).

W ocenie KKPR, w obecnym stanie prawnym, toczące się przed prokuratorem postępowanie, wszczęte na skutek złożenia wniosku o wytoczenie powództwa na podstawie art. 86 KRO, nie spełnia wszystkich wymaganych standardów konwencyjnych ani konstytucyjnych (por. m.in. ogólne ujęcie art. 69 ust. 1 i 2 Prawa o prokuraturze).

Po pierwsze, nie jest przewidziany nawet instrukcyjny termin załatwienia sprawy („rozpoznania” wniosku „potencjalnego ojca”). Może powodować to nadmierną zwłokę w postępowaniu. W sprawie, na tle której ETPC wydał wyrok z 7 października 2025 r., samo postępowanie przed prokuratorem trwało 2 lata i 3 miesiące, co jest nie do zaakceptowania. Postępowanie przed prokuratorem, w szczególności dotyczące wniosku złożonego przez podmiot niemający legitymacji czynnej w sprawach o prawa stanu cywilnego, powinno być sprawne i efektywne. ETPC trafnie wskazał, że „upływ czasu ma ogromne znaczenie w sprawach dotyczących relacji z dziećmi”, a w konsekwencji niepokojące jest to, że „przepisy krajowe i praktyka nie zawierają żadnych wytycznych dotyczących sposobu wykonywania uprawnień dyskrecjonalnych przyznanych organom przez prawo (...), w szczególności w odniesieniu do minimalnych standardów dotyczących terminów” (pkt 117 wyroku A.W. p. Polsce). Ogólne unormowanie, zgodnie z którym bezpośredni przełożony powinien czuwać nad terminowością działań podległego mu prokuratora, nie są

wystarczające. Tym samym określić należy termin rozpoznania wniosku o wytoczenia przez prokuratora powództwa na podstawie art. 61¹⁶ i art. 86 KRO, w szczególności złożonego przez mężczyznę, który twierdzi, że jest biologicznym ojcem dziecka. Punktem odniesienia (modelem) dla takiej regulacji może być między innymi art. 35 Kodeksu postępowania administracyjnego, przewidujący obowiązek załatwienia spraw bez zbędnej zwłoki, z jednoczesnym wskazaniem standardowego oraz wydłużonego terminu rozpoznania sprawy.

Po drugie, w postępowaniu przed prokuratorem nie został przewidziany efektywny i oparty na określonych kryteriach decyzyjnych tryb odwoławczy. Nie wspomniano o nim w piśmie Prokuratury Krajowej z 10 lutego 2026 r. Artykuł 8 § 1 Prawa o prokuraturze przewiduje, że „[p]rokurator przełożony uprawniony jest do zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora podległego. Zmiana lub uchycienie decyzji wymagają formy pisemnej i są włączane do akt sprawy”. Z przepisów wynika, że potencjalny ojciec biologiczny może również próbować zakwestionować „decyzję” podjętą w prokuraturze rejonowej przez zwrócenie się o poddanie jej nadzorowi prokuratora okręgowego (art. 23 § 2 Prawa o prokuraturze; § 73 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury). Prawo o prokuraturze przewiduje także zasady rozpoznawania skarg i wniosków dotyczących działalności prokuratorów poza zakresem, w jakim są oni niezależni (art. 185-189 Prawa o prokuraturze). Natomiast w rozważanym przypadku wprowadzić należy odrębną procedurę o charakterze typowo odwoławczym dotyczącą „rozstrzygnięć” prokuratorów podejmowanych w związku z art. 61¹⁶ i art. 86 KRO. Alternatywą, która daje jednak mniejsze gwarancje „potencjalnemu ojcu”, jest przygotowanie wytycznych (metryki) stosowania obecnych przepisów o pochodzeniu dziecka, z uwzględnieniem specyfiki działania prokuratora na podstawie art. 61¹⁶ lub art. 86 KRO.

Sposób wprowadzenia powyższych zmian prawnych, przeprowadzenie ewentualnych dalszych reform (warte rozważania są propozycje zawarte w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich z 21 października 2013 r.²), a także zasadność

² Znak sprawy: RPO-715092-IV/12/MSu.

konkretyzacji kryteriów decyzyjnych wynikających z art. 61¹⁶ i art. 86 KRO³, KKPR pozostawia do oceny Prokuratura Generalna i Prokuratura Krajowa oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. Niemniej nie można wykluczyć potrzeby dokonania zmian ustawowych. Zarazem z uwagi na doniosły społecznie charakter tej problematyki oraz konieczność zapewnienia zgodności prawa polskiego z EKPC, celowe jest opracowanie odpowiednich wskazówek metodycznych w sprawie rozpoznawania wniosków złożonych na podstawie art. 61¹⁶ i art. 86 KRO, w tym w postaci wytycznych Prokuratora Generalnego (art. 13 § 1 Prawa o prokuraturze)⁴, czy też odpowiedniego „podręcznika metodycznego”. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego deklaruje gotowość współpracy w tym zakresie i zapewnienia niezbędnej pomocy eksperckiej.

Dużo bardziej złożony jest problem, czy „potencjalny ojciec” powinien być wyposażony w legitymację czynną w sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka (zaprzeczenie ojcostwa, ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa). W wyroku z 7 października 2025 r. w sprawie A.W. p. Polsce ETPC uznał, że dla poszanowania art. 8 EKPC nie jest konieczne wprowadzenie takiego rozwiązania, o ile tylko są dostępne inne środki zapewniające odpowiednie gwarancje proceduralne dla „potencjalnego ojca”. W kwestii tej jednoznacznej odpowiedzi nie dostarczają także normy konstytucyjne. Z orzecznictwa TK wynika, że co do zasady „regulacje konstytucyjne nie przesądzają bezpośrednio o formach i mechanizmach filiacji dziecka pozamałżeńskiego, pozostawiając tę kwestię ukształtowanie przez ustawodawcę zwykłego” (wyrok TK z 17 kwietnia 2007 r., sygn. SK 20/05). Zagadnienie to wymaga dalszych analiz, które powinny zostać przeprowadzone po zmianie przepisów o postępowaniu przed prokuratorem, gdy będzie można ocenić, czy reforma przyniosła zakładane rezultaty. Nie bez znaczenia dla kierunku ewentualnych zmian ustawowych mogą być też prace Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego nad reformą roli prokuratora w postępowaniu cywilnym. W zakresie, w jakim

³ Wyniki badań aktowych wskazują, że w wielu powództwach wytaczanych przez prokuratorów brak jest jednoznacznego wskazania, jakie kryteria za tym przemawiały – zob. M. Kosek, *Udział prokuratora w sprawach filiacyjnych w świetle badań aktowych*, IWS, Warszawa 2025, s. 15, 22-23 (<https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2026/02/2025-UOWS-M-Kosek-Udzial-prokuratora-w-sprawach-filiacyjnych-w-swietle-badan-aktowych.pdf>). W zbadanych sprawach o zaprzeczenie ojcostwa prokuratorzy najczęściej wskazywali, że w interesie małoletniego dziecka leży uregulowanie jego sytuacji prawnej zgodnie ze stanem faktycznym, przez co rozumiano zgodność z prawdą biologiczną.

⁴ Na podstawie tego uprawnienia Prokurator Generalny wydaje wytyczne co do sposobu prowadzenia konkretnej kategorii postępowań przez prokuratorów (zob. np. niedawno wydane „Wytyczne Prokuratora Generalnego w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa motywowane uprzedzeniami z dnia 5 marca 2025 r.”: <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/wytyczne-prokuratora-generalnego-w-zakresie-prowadzenia-postepowan-o-przestepstwa-motywowane-uprzedzeniami>).

zmiany te dotyczą regulacji zawartych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, powinny być one poddane opiniowaniu przez KKPR.

Zarazem KKPR za zasadne uważa wprowadzenie uproszczonego, pozasądowego trybu zaprzeczenia ojcostwa, które następowałoby na skutek złożenia zgodnych oświadczeń przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Takie rozwiązanie jest zgodne z założeniem o potrzebie poszerzenia dostępnych pozasądowych metod załatwiania spraw cywilnych (zob. projekt ustawy wprowadzającej instytucję pozasądowego rozwiązania małżeństwa⁵), a także jest postulowane przez Stowarzyszenie Urzędników Stanu Cywilnego RP⁶. Jeden z modeli takiej instytucji został przewidziany w prawie ukraińskim (art. 112 Kodeksu Rodzinnego Ukrainy). Zakłada on, że małżonkowie mogą złożyć w urzędzie stanu cywilnego wspólne oświadczenie w sprawie nieuznania męża matki za ojca dziecka. Jednocześnie wymagane jest, aby ojcostwo dziecka zostało uznane przez mężczyznę, będącego jego biologicznym ojcem.

IV. Interwencja uboczna „potencjalnego ojca” w sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka

W wyroku ETPC z 7 października 2025 r. trafnie wskazano, że odmówienie „potencjalnemu ojcu” prawa do udziału w postępowaniu o zaprzeczenie ojcostwa, które prokurator wszczął na skutek jego wniosku (w szczególności, gdy ojcostwo to zostało uprawdopodobnione), nie jest rozwiązaniem uzasadnionym ani proporcjonalnym. ETPC stwierdził, że takie rozwiązanie nie zapewnia „potencjalnemu ojcu” odpowiedniej ochrony jego interesów (pkt 112 wyroku A.W. p. Polsce). KKPR podziela stanowisko ETPC, że w stanie faktycznym sprawy, na tle której orzekał ETPC, nie było wyraźnych przeszkód ustawowych uniemożliwiających mu interwencję uboczną.

Artykuł 76 KPC przesądza, że „[k]to ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna)”. W postępowaniu zainicjowanym przez prokuratora stroną w sensie formalnym jest sam prokurator. Jak wskazano w piśmie Prokuratury Krajowej z 10 lutego 2026 r.⁷, z

⁵ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/projekty-aktow-prawnych4>

⁶ Zob. propozycje zmian zawarte w skierowanym do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego piśmie z 27 czerwca 2024 r. (nr pisma ZG-SUSC.3/2024).

⁷ Znak sprawy 1001-4.Ko.97/2026.

powołaniem utrwalonego orzecznictwa i poglądów przedstawicieli nauki prawa, pozycja prokuratora, który wytoczył powództwo na podstawie art. 86 KRO „jest samodzielna, niezależna od uprawnień innych podmiotów legitymowanych. Wytaczając takie powództwo prokurator realizuje bowiem nie cudze, lecz swoje prawo”. Tym samym ustawowo dopuszczalna jest interwencja uboczna po stronie prokuratora.

Dawne orzecznictwo, powołane przez sądy krajowe w sprawie dotyczącej skarżącego, jest nieaktualne lub nieadekwatne do rozpoznawanego stanu faktycznego (por. orz. SN z 4 czerwca 1956 r., IV CR 1039/55, OSNCK 1957/2/52⁸; post. SN z 26.11.1966 r., I CR 335/63, OSNPG 1967, Nr 4, poz. 15). ETPC trafnie zauważył, że po wejściu w życie Konstytucji RP z 1997 r. oraz po licznych zmianach w prawie filiacyjnym, przepisy o interwencji ubocznej w sprawach o prawa stanu powinny być wykładane i stosowane z uwzględnieniem reguł wykładni prokonstytucyjnej i prokonwencyjnej (tj. zgodnie z obowiązkiem poszanowania art. 8 EKPC). Nie ulega zatem wątpliwości, że „potencjalny ojciec”, na którego wniosek prokurator zainicjował postępowanie o zaprzeczenie ojcostwa lub ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, powinien mieć możliwość przystąpienia do sprawy.

Inne przypadki interwencji ubocznej w sprawach o prawa stanu wymagają odrębnej analizy. KKPR poddaje pod rozagę Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, czy w kontekście spraw o prawa stanu, a w szczególności postępowań zainicjowanych przez prokuratora na wniosek podmiotów niemających własnej legitymacji, przepisy o interwencji ubocznej nie powinny zostać uszczegółowione, aby nie zachodziły wątpliwości co do ich zgodności z art. 8 EKPC.

V. Kryminalizacja zachowań polegających na niewykonywaniu orzeczeń lub ugód dotyczących kontaktów

Stan faktyczny, na tle której zapadł wyrok w sprawie A.W. p. Polsce, w tym brak możliwości skutecznego wykonania prawomocnego orzeczenia o kontaktach skarżącego z dziećmi, dają asumpt do stwierdzenia – konsekwentnie podnoszonego przez KKPR – że konieczna jest kryminalizacja zachowań polegających m.in. na uporczywym niewykonywaniu albo niewłaściwym wykonywaniu obowiązków wynikających z

⁸ Z tezą: „W sprawie o zaprzeczenie ojcostwa nie może być interwenientem po stronie pozwanej mężczyzna, który twierdzi, że nie jest ojcem dziecka, a chciałby uchronić się przed możliwością prowadzenia przeciwko niemu sprawy o ustalenie ojcostwa”.

orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem⁹. Aktualnie dostępne instrumenty cywilnoprawne (procesowe) zbyć często okazują się nieefektywne oraz nie zapewniają wystarczającego poszanowania dobra dziecka.

ETPC w zawisłej przed nim sprawie, która nie jest odosobnionym przypadkiem, „z największym zaniepokojeniem” zauważył, że „organom krajowym: (i) zajęło prawie cztery lata, aby uregulować kwestię kontaktów skarżącego z dziećmi w drodze ostatecznego postanowienia sądu pierwszej instancji (...); (ii) zajęło prawie kolejne cztery lata, aby po prostu poinformować uczestników postępowania, że za każde naruszenie tego postanowienia mogą zostać nałożone kary pieniężne (...); oraz (iii) przez ponad trzy lata nie udało się nałożyć ani jednej kary pieniężnej (...). Ponadto, co najważniejsze z punktu widzenia skarżącego, władze nie były w stanie wyegzekwować utrzymywania przez niego kontaktów z dziećmi przed osiągnięciem przez nie pełnoletności” (§ 122 wyroku A.W. p. Polsce).

Projekt stanowiska KKPR opracował Jakub Pawliczak w Zespole problemowym ds. rodzicielstwa i faktycznej pieczy nad dziećmi.

⁹ Zob. Stanowisko KKPR z 18 lipca 2025 r. w sprawie kryminalizacji zachowań polegających m.in. na uporczywym niewykonywaniu albo niewłaściwym wykonywaniu obowiązków wynikających z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/stanowiska-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-rodzinnego>